

Byla C-625/20**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2020 m. lapkričio 19 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Juzgado de lo Social n.º 26 de Barcelona (Ispanija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. spalio 13 d.

Pareiškėja:

KM

Atsakovas:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Pagrindinės bylos dalykas

Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą siekiama išsiaiškinti, ar Ispanijos socialinės apsaugos srityje leidžiant derinti dvi pagal skirtingas socialinės apsaugos sistemas pripažįstamas išmokas, bet draudžiant jas gauti pagal vieną sistemą, net jei tenkinami reikalavimai skirti atitinkamas išmokas, nustatoma diskriminacija dėl lyties ir todėl prieštaraujama Sąjungos taisyklėms, kuriomis įtvirtintas vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principas.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

- 1 Pagal SESV 267 straipsnį pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, kuriuo siekiama išsiaiškinti, ar *Ley General de la Seguridad Social* (Bendrasis socialinės apsaugos įstatymas, toliau – LGSS) 163 straipsnio 1 dalis galioja, atsižvelgiant į vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą socialinės apsaugos srityje ir papildomai – užimtumo bei profesinės veiklos srityje, pagal įvairiose Sąjungos direktyvose nustatytas sąlygas.

- 2 LGSS 163 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad pagal bendrąją sistemą skiriamos išmokos nesuderinamos, kai jos skiriamos tam pačiam gavėjui, nebent aiškiai nurodyta kitaip, o asmenys, kurie turi teisę į dvi ar daugiau išmokų, įpareigojami pasirinkti vieną iš jų.
- 3 Vis dėlto pagal Ispanijos socialinę apsaugą, viena vertus, senatvės pensijos, nuolatinio nedarbingumo ar mirties išmokų ir našlių bei našlaičių pensijos atvejais, kai išmokos gavėjas įrodo tam tikrus laikotarpius, vieną po kito arba pakaitomis, mokėjęs įmokas pagal daugiau nei vieną socialinės apsaugos sistemą, minėtus laikotarpius leidžiama sumuoti – jei jie nesutampa – siekiant įgyti teisę į pensiją, taip pat prireikus nustatyti procentinę dalį pagal įmokų mokėjimo metus, taikytiną apskaičiuojant šią pensiją.
- 4 Kita vertus, teismų praktikoje nesuderinamomis laikomos tik tos išmokos, kurios pripažįstamos pagal vieną socialinės apsaugos sistemą, ir leidžiama gauti pagal skirtingas socialinės apsaugos sistemas skiriamas išmokas.
- 5 Pažymėtina, kad moterų skaičius skirtingose socialinės apsaugos sistemose nėra vienodas – jis svyruoja tarp 95,60 proc. specialioje namų ūkio darbuotojų sistemoje ir 7,97 proc. specialioje angliakasybos darbuotojų sistemoje. Vis dėlto dviejose svarbiausiose sistemose – bendrojoje sistemoje (RGSS), kuriai bendrai priklauso bet kuriame gamybos sektoriuje pagal darbo sutartį dirbantys asmenys, ir specialioje savarankiškai dirbančių asmenų sistemoje (RETA), į kurią paprastai įtraukiami bet kuriame gamybos sektoriuje savarankiškai dirbantys asmenys, moterų skaičius sudaro atitinkamai 48,09 proc. ir 36,15 proc.
- 6 Taigi, jei derinti leidžiama tik tas išmokas, kurios gautinos pagal skirtingas sistemas (paprastai RGSS ir RETA), o proporcinė vyrų dalis RETA yra daug didesnė nei moterų, vyrams skiriamos išmokos gali būti daug lengviau derinamos nei moterims, o tai pažeidžia vienodo požiūrio į vyrus ir moteris socialinės apsaugos srityje – o galbūt ir užimtumo bei profesinės veiklos srityje – principą, įtvirtintą Sąjungos teisės aktuose.

Prejudiciniai klausimai

1. „Ar Ispanijos teisės nuostata dėl išmokų derinimo, įtvirtinta LGSS 163 straipsnio 1 dalyje, kaip ji aiškinama teismų praktikoje, pagal kurią draudžiama gauti pagal tą pačią sistemą pripažintas dvi nuolatinio visiško nedarbingumo išmokas, bet leidžiama jas gauti tada, kai jos skiriamos pagal skirtingas sistemas, net jei bet kuriuo atveju šios išmokos gautinos atsižvelgiant į tai, kad buvo mokamos atskiros įmokos, prieštarauja 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvos 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje 4 straipsniui ir 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija) 5 straipsniui,

nes, atsižvelgiant į lyčių pasiskirstymą skirtingose Ispanijos socialinės apsaugos sistemose, ši nuostata gali lemti netiesioginę diskriminaciją dėl lyties?

2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar Ispanijos teisės aktai prieštarautų pirmiau minėtiems Europos Sąjungos teisės aktams tuo atveju, jei abi išmokos būtų skiriamos dėl skirtingų ligų ar sužalojimų?“

Nurodomos Sąjungos teisės nuostatos

SESV 267 straipsnis.

1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvos 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje 1 ir 2 straipsniai, 3 straipsnio 1 dalis ir 4 straipsnio 1 dalis.

2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija) 1 straipsnis, 2 straipsnio 1 dalies a, b ir f punktai bei 5 straipsnis.

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Ley General de la Seguridad Social (Bendrasis socialinės apsaugos įstatymas, toliau – LGSS) nauja redakcija, patvirtinta *Real Decreto Legislativo 8/2015, de 30 de octubre* (2015 m. spalio 30 d. Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 8/2015), visų pirma jo 163 straipsnio 1 dalis, bet taip pat 193 straipsnio 1 dalis ir 26.^a pereinamoji nuostata.

Real Decreto 691/1991, de 12 de abril, sobre Cómputo recíproco de cuotas entre Regímenes de Seguridad Social (1991 m. balandžio 12 d. Karaliaus dekretas Nr. 691/1991 dėl abipusės socialinės apsaugos sistemų įmokų apskaitos) 1 straipsnis, 4 straipsnio 1 dalis ir 5 straipsnis.

2014 m. liepos 14 d. *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) socialinių bylų kolegijos sprendimas (toliau – STS), priimtas išnagrinėjus kasacinį skundą dėl teismų praktikos suvienodinimo (toliau – RCU) Nr. 3038/2013.

Trumpas faktinių aplinkybių ir pagrindinės bylos aprašymas

- 7 *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (Nacionalinis socialinės apsaugos institutas, toliau – INSS) sprendimu pareiškėjai buvo pripažintas nuolatinis visiškas nedarbingumas, nulemtas neprofesinės ligos; dėl jo ji nebegalėjo toliau dirbti nuolatinio administracijos asistentės darbo ir jai skirta atitinkama išmoka nuo 1998 m. lapkričio 19 d. Išmokos bazinis dydis buvo apskaičiuotas atsižvelgiant į bazines įmokas, mokėtas nuo 1989 m. gegužės mėn. iki 1994 m. balandžio mėn.

- 8 Šiuo metu pareiškėja dirba nuolatine pagalbine darbuotoja. 2016 m. liepos 18 d. pareiškėja išėjo į laikinojo nedarbingumo atostogas. 2018 m. kovo 20 d. INSS regioninė direkcija priėmė sprendimą, kuriuo pareiškėjai buvo konstatuotas nuolatinis visiškas nedarbingumas, nulemtas ne darbe įvykusio nelaimingo atsitikimo, su teise gauti atitinkamą išmoką. Išmokos bazinis dydis buvo apskaičiuotas atsižvelgiant į bazines įmokas, mokėtas nuo 2015 m. vasario mėn. iki 2017 m. sausio mėn.
- 9 Nepaisant to, kad pareiškėjai šios dvi išmokos buvo pripažintos atsižvelgiant į skirtingas profesijas, skirtingus negalavimus ir skirtingus įmokų mokėjimo laikotarpius, taip pat jų sumos buvo apskaičiuotos pagal skirtingas įmokų bazes, INSS manymu, pagal LGSS 163 straipsnio 1 dalies nuostatas šios išmokos yra nesuderinamos.
- 10 Vis dėlto remiantis labiausiai autoritetinga teismų praktika būtų leidžiama derinti abi nuolatinio visiško nedarbingumo pensijas, jei jos pripažintos pagal skirtingas sistemas.

Esminiai pagrindinės bylos šalių argumentai

- 11 Šalis, kuri kreipėsi į teismą mano, kad LGSS 163 straipsnio 1 dalis netaikytina, nes ji prieštarauja Europos Sąjungos teisės aktams, konkrečiai Direktyvos 79/7/EEB 4 straipsniui ir Direktyvos 2006/54/EB 5 straipsniui.
- 12 Visų pirma ji mano, jog atsižvelgiant į tai, kad proporcinė moterų dalis specialiosiose sistemose, ypač RETA, yra daug mažesnė nei vyrų (2020 m. sausio 31 d. – 36,15 proc.), nuostatos dėl išmokų nesuderinamumo lemia netiesioginę diskriminaciją dėl lyties, nes, nors atrodo, kad šios nuostatos neutralios, jos labai apsunkina moterų galimybę gauti kelias išmokas, kadangi specialiosioms sistemoms proporcingai jų priklauso daug mažiau nei vyrų.
- 13 INSS teigia, kad viena iš šalių, kuri kreipėsi į teismą, nurodytų direktyvų – Direktyva 2006/54 – net nebuvo taikytina byloje; kad nesuderinama skirti dvi nuolatinio visiško nedarbingumo išmokas už skirtingas profesijas, kai nuolatinė profesija pagal apibrėžimą gali būti tik viena, t. y. paskutinė; kad norint pripažinti antrąją nuolatinio visiško nedarbingumo pensiją taip pat turi būti įvertinti pirmąją pensiją pateisinusios ligos ar sužeidimai; kad pagal teisės aktus leidžiama apskaičiuoti įmokas, skiriamas pagal skirtingas sistemas; ir kad teisinio reguliavimo praktinis poveikis derinant nuolatinio nedarbingumo pensijas yra labai nedidelis.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindų santrauka

- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad dabartinė išmokų derinimo tvarka lemia netiesioginę diskriminaciją dėl lyties, draudžiamą pagal Europos Sąjungos teisės aktus, nes pagal nacionalinį teisinį reguliavimą

neleidžiama gauti dviejų nuolatinio visiško nedarbingumo išmokų, pareiškėjai pripažintų pagal RGSS.

- 15 Labiausiai autoritetingoje teismų praktikoje LGSS 163 straipsnio 1 dalis buvo išaiškinta atvirkščiai, kaip leidžianti gauti dvi pagal skirtingas sistemas (RGSS ir kitą, paprastai RETA) skirtas išmokas tais atvejais, kai įmokos į kiekvieną sistemą pakankamos išmokai gauti, net jei ji skiriama grindžiant tais pačiais negalavimais.
- 16 Bet kuriuo atveju būtų pateisinama neleisti gauti abiejų išmokų, jei jos visos ar dalis jų būtų gautinos atsižvelgiant į tai, kad mokėtos tos pačios įmokos. Todėl taip pat būtų nesuderinama gauti pagal skirtingas sistemas skirtų išmokų, jei kiekvienoje iš šių sistemų atskirai neįrodomos pakankamos įmokos išmokai skirti. Tačiau šioje byloje nagrinėjamu atveju pareiškėja įrodė atskirai į kiekvieną sistemą mokėjusi pakankamai įmokų, kad gautų abi išmokas, atsižvelgiant į šių išmokų pripažinimo momentą, išmokas lėmusį nenumatytą atvejį ir pareiškėjos amžių draudiminio įvykio metu.
- 17 1999 m. skirtą nuolatinio visiško nedarbingumo išmoką akivaizdžiai lėmė anksčiau mokėtos įmokos, o 2018 m. skirtos išmokos atveju nebuvo reikalaujamas ankstesnis įmokų mokėjimo laikotarpis, nes nuolatinį visišką nedarbingumą lėmė ne darbe įvykęs nelaimingas atsitikimas ir pakako būti apdraustam pagal socialinės apsaugos sistemą. Maža to, nors 2018 m. pripažintą nuolatinį visišką nedarbingumą nulėmė neprofesinė liga, pareiškėja įrodė po 1999 m. mokėjusi pakankamas įmokas, kad galėtų gauti išmoką.
- 18 Nagrinėjamu atveju siūlomas sprendimas neleisti gauti pagal vieną sistemą (paprastai RGSS) skiriamų išmokų ir leisti gauti išmokas, skiriamas pagal skirtingas sistemas (paprastai RGSS ir RETA), nepaisant to, kad skirtingos išmokos visais atvejais gautinos atsižvelgiant į tai, kad mokėtos tos pačios įmokos, lemia netiesioginę diskriminaciją dėl lyties – diskriminaciją, draudžiamą pagal Direktyvos 79/7/EEB 4 straipsnį ir Direktyvos 2006/54/EB 5 straipsnį, jei pastaroji taikytina.
- 19 Iš tiesų, išmokų nesuderinamumo taisyklės taikymas atrodo neutralus lyties atžvilgiu, nes pagal ją išmokos atskiriamos ne pagal lytį, o pagal sistemas. Tačiau šios taisyklės praktinis taikymas, kaip rodo lyčių pasiskirstymo skirtingose socialinės apsaugos sistemose analizė, gali turėti didesnę įtaką moteriškai lyčiai. Dėmesį sutelksime tik į RGSS ir RETA, kadangi pagal jas yra apsidraudę daugiausiai asmenų, o kitos specialiosios sistemos iš tiesų proporcingai nežymios.
- 20 RGSS yra sistema, kuriai priklauso bet kokiame sektoriuje pagal darbo sutartį dirbantys asmenys ir pagal ją apdrausti daugiau kaip 14,5 mln. asmenų. Proporcinis lyčių pasiskirstymas šioje sistemoje gana tolygus – moterys joje sudaro 48,09 proc. Tačiau RETA sistemoje – jai priklauso bet kokiame sektoriuje savarankiškai dirbantys asmenys ir pagal ją apdraustų asmenų skaičius taip pat didelis (daugiau nei 3 mln.) – pasiskirstymas pagal lytis nevienodas, nes moterys

joje sudaro tik 36,15 proc., o tai visiškai neatitinka nei moterų procentinės dalies visų valstybės gyventojų atžvilgiu, nei jų skaičiaus dirbančių asmenų grupėse.

- 21 Taigi, jei įmanoma derinti tik tas išmokas, kurios gautinos pagal skirtingas sistemas (paprastai RGSS ir RETA), o vyrų dalis RETA yra daug didesnė nei moterų, galima daryti išvadą, kad vyrams skiriamas išmokas galima derinti daug lengviau nei moterims. Taikant teisės aktus dėl išmokų nesuderinamumo daug didesnis neigiamas poveikis bus moterims nei vyrams, o tai neturi objektyvios priežasties.
- 22 Be to, tai, kas išdėstyta, galėtų lemti ne tik netiesioginę diskriminaciją dėl prigimtinės lyties, bet taip pat – ir, galbūt, visų pirma – dėl socialiai apibrėžtos lyties, nes mažesnis moterų skaičius RETA rodo didesnius sunkumus savarankiškam gamybinės veiklos vykdymui – sunkumus, kuriuos joms tradiciškai lėmė socialiai prisiimtas globėjos ir namų šeimininkės vaidmuo, iš kurio jos iki galo dar neišsivadavo. Ypač praeities kartų – nors vis dar dirbančių – atveju, moterys į darbo rinką patekdavo vėliau, kartais, kai jų vaikai jau būdavo užaugę, dažniausiai dirbdamos ne visą darbo dieną (kad darbą suderintų su namų priežiūra) ir mažiau kvalifikuotus darbus – todėl, kad turėjo mažesnes galimybes įgyti išsilavinimą ir tobulėti profesinėje srityje.
- 23 Taigi logiška, kad tokiomis nepalankiomis aplinkybėmis į darbo rinką dažniausiai būdavo patenkama įsidarbinant veikiau pagal darbo sutartį nei savarankiškai, taip pat dėl to, kad dėl tradiciškai prisiimto socialinio globėjos vaidmens joms buvo sunkiau gauti finansavimą ir kapitalą, reikalingus savarankiškai veiklai vykdyti.
- 24 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manoma, kad tikslinga pateikti prejudicinį klausimą. Ir nors Europos Sąjungos teisėje tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos tiek dėl prigimtinės lyties, tiek dėl socialinės apibrėžtos lyties, draudimas yra pakankamai įtvirtintas ir pabrėžtas, manoma, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (ESTT) sprendimas šiuo klausimu būtinas, nes regis, jokiam ankstesniame sprendime nebuvo nagrinėta konkreti išmokų suderinamumo problema.
- 25 Būtų kitaip, jei antroji pripažinta išmoka būtų skiriama dėl nuolatinio visiško nedarbingumo, nes tokiu atveju ši išmoka kompensuotų nesančią bet kokios gamybinės veiklos vykdymo galimybę, kuri apimtų ir galimybę toliau verstis konkrečia profesija. Bet pareiškėjos atveju taip nėra.
- 26 Negali remiantis tais pačiais sužalojimais ar ligomis būti skirtos dvi nuolatinio nedarbingumo išmokos. Tačiau niekas netrukdo dėl, pavyzdžiui, tos pačios ligos gauti dvi nuolatinio nedarbingumo išmokas, suderinamas pagal dvi skirtingas sistemas. Todėl bet kuriuo atveju tikslinga užduoti antrąjį, papildomą, klausimą, jei reikėtų patikslinti, jog būtų pateisinama neleisti gauti dviejų išmokų – ir tai nebūtų diskriminacija – tik tuo atveju, jei išmokos pripažįstamos atsižvelgiant į tuos pačius sužalojimus ar ligas.